

**Diagnoza implementacji
Kompetencji Kluczowych
w kontekście potrzeb i uwarunkowań
lokalnych i regionalnych
oświaty i rynku pracy**

Diagnoza regionalna: województwo podlaskie

Opracował **Tomasz Łotowski**

Białystok, 2009 r.

Spis treści

Diagnoza implementacji Kompetencji Kluczowych w kontekście potrzeb i uwarunkowań lokalnych i regionalnych oświaty i rynku pracy	Diagnoza regionalna: województwo podlaskie	1
WSTĘP		3
I. CHARAKTERYSTYKA SZKÓŁ		4
I.1 Położenie geograficzne		4
I.2 Krótki opis bazy dydaktycznej		5
I.3 Charakterystyka uczniów szkół		6
I.4 Charakterystyka kadry pedagogicznej		8
I.5 Główne problemy nauczycieli w kształtowaniu KK i zawodowych		11
II. KOMPETENCJE KLUCZOWE I ZAWODOWE		13
II.1 Efekty kształcenia		13
II.1.1 Kompetencje Kluczowe uczniów i absolwentów w zakresie przedsiębiorczości		13
II.1.2 Kompetencje Kluczowe uczniów i absolwentów w zakresie technologii informacyjnej i przedmiotów matematyczno-przyrodniczych		14
II.1.3 Kompetencje Kluczowe uczniów i absolwentów w zakresie matematyki		14
II.1.4 Kompetencje Kluczowe uczniów i absolwentów w zakresie języków obcych		15
II.2 Kompetencje zawodowe uczniów i absolwentów		15
II.3 Kompetencje kluczowe a kompetencje zawodowe		16
III. RYNEK PRACY		20
III.1 Regionalny rynek pracy w aspekcie specjalności zawodowych placówek		20
III.2 Kompetencje Kluczowe a rynek pracy		23
III.3 Funkcjonowanie absolwentów na lokalnym i regionalnym rynku pracy		24
IV. CHARAKTERYSTYKA ŚRODOWISKA I UWARUNKOWAŃ ZEWNĘTRZNYCH		26
IV.1 Prognozy demograficzne		26
IV.2 Współpraca szkół z zakładami pracy		27
IV.3 Działalność szkół na rzecz przygotowania uczniów do funkcjonowania w zmieniających się realiach rynku pracy		27
V. WNIOSKI I REKOMENDACJE		30

WSTĘP

Regionalna „Diagnoza implementacji Kompetencji Kluczowych w kontekście potrzeb i uwarunkowań lokalnych i regionalnych oświaty i rynku pracy” powstała w odpowiedzi na merytoryczne potrzeby odniesienia dla kolejnych działań przeprowadzanych w ramach projektu „SZKOŁA KLUCZOWYCH KOMPETENCJI. Program rozwijania umiejętności uczniów szkół Polski Wschodniej”. Jest to projekt finansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki: Priorytet II. Wysoka jakość systemu oświaty: Działanie 3.3 Poprawa jakości kształcenia: Poddziałanie 3.3.4 Modernizacja treści i metod kształcenia.

Na terenie województwa podlaskiego uczestniczy w projekcie dziesięć szkół:

- Centrum Kształcenia Zawodowego w Wysokiem Mazowieckim,
- Zespół Szkół Zawodowych w Hajnówce,
- Zespół Szkół Nr 1 im. gen. Stefana Roweckiego "Grota" w Zambrowie,
- Zespół Szkół Ekonomicznych i Ogólnokształcących nr 6 w Łomży,
- Zespół Szkół Technicznych im. Gen. I. Prądzyńskiego w Augustowie,
- Zespół Szkół Ogólnokształcących i Zawodowych w Mońkach,
- Centrum Edukacji w Supraślu, powiat białostocki (ziemski),
- Zespół Szkół Mechanicznych im. Stefana Czarnieckiego w Łapach, powiat białostocki (ziemski),
- Zespół Szkół Budowlano-Geodezyjnych im. S.W. Bryły w Białymstoku,
- Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 2 w Białymstoku

Niniejsza diagnoza, oprócz swego autonomicznego charakteru w zakresie całościowego spojrzenia na problematykę wdrażania kompetencji kluczowych w szkołach ponadgimnazjalnych województwa podlaskiego, w dużej mierze opiera się na, przygotowanych wcześniej, dziesięciu lokalnych diagnozach odpowiadających dziesięciu szkołom, które biorą bezpośredni udział w ww. projekcie. Lokalne diagnozy implementacji kluczowych kompetencji stanowią zatem dla niniejszego opracowania o charakterze regionalnym podstawowy materiał badawczy, którego analiza została tu wykorzystana.

I. CHARAKTERYSTYKA SZKÓŁ

I.1 Położenie geograficzne

Województwo podlaskie, położone w północno-wschodniej Polsce, zajmuje obszar 20,2 tys. km². Ludność (1,2 mln) stanowi 3,2% ludności Polski. Podlaskie sąsiaduje z województwami: lubelskim, mazowieckim i warmińsko-mazurskim; od wschodu graniczy z Białorusią i Litwą.¹

Podlaskie zostało podzielone na 17 powiatów, w tym 3 powiaty grodzkie - Białystok, Suwałki, Łomża oraz 118 gmin. Stolicą jest miasto Białystok, liczący prawie 300 tysięcy mieszkańców. Pozostałe większe miasta regionu to Suwałki (ok. 70 tys. mieszkańców) i Łomża (ok. 64 tys. mieszkańców). Rozkład powiatów na terenie województwa przedstawia poniższa mapka:

Rys.1.

Podział jednostek geograficznych nie pokrywa się z granicami administracyjnymi. Większość obszaru województwa leży na terenie Niziny Północnopodlaskiej, zaś część północna stanowi fragment Pojezierza Litewskiego. Wśród wyodrębnionych

¹ <http://www.zielonewrota.pl/index.php?art=66&p=50&k=8>

mezoregionów w granicach województwa podlaskiego znajdują się: Pojezierze Zachodniosuwalskie, Pojezierze Wschodniosuwalskie, Równina Augustowska (jako jednostki Poj. Litewskiego) oraz Wysoczyzna Kolneńska, Kotlina Biebrzańska, Wysoczyzna Białostocka, Wzgórza Sokólskie, Wysoczyzna Wysokomazowiecka, Dolina Górnej Narwi, Równina Bielska i Wysoczyzna Drohiczyńska (jako jednostki Niziny Północnopodlaskiej). Południową granicę województwa stanowi rzeka Bug.

Województwo podlaskie jest regionem o wielokulturowej i wielonarodowościowej specyfice. Pod względem etnicznym jest niewątpliwie najbardziej zróżnicowane spośród 16 województw. Mieszkają tu Białorusini, Litwini, Ukraińcy, Rosjanie, Tatarzy, Żydzi, Romowie. Każda z tych grup narodowościowych wytworzyła bogatą kulturę, której wpływy przenikają się wzajemnie.

Białystok jest największym ośrodkiem naukowym województwa. Działa tu 15 wyższych uczelni kształcących młodzież w różnych kierunkach specjalizacji zawodowej. Są to: Uniwersytet Medyczny, Politechnika Białostocka, Uniwersytet w Białymstoku, Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania, Wyższa Szkoła Ekonomiczna, Wyższa Szkoła Matematyki i Informatyki Użytkowej, Filia Akademii Muzycznej w Warszawie, Wyższa Szkoła Administracji Publicznej im. S. Staszica, Wyższe Seminarium Duchowne, Wyższa Szkoła Pedagogiczna, Wyższa Szkoła Menedżerska, Wyższa Szkoła Kosmetologii, Wyższa Szkoła Gospodarowania Nieruchomościami, Nauczycielskie Kolegium Rewalidacji i Resocjalizacji, Wydział Sztuki Łalkarskiej Akademii Teatralnej w Warszawie. Kolejnymi ośrodkami posiadającymi uczelnie wyższe są Łomża i Suwałki.²

I.2 Krótki opis bazy dydaktycznej

Przyjmując dziesięć szkół z województwa podlaskiego, które biorą udział w niniejszym projekcie za reprezentatywną próbę dla wszystkich szkół ponadgimnazjalnych regionu, można sądzić, iż ich baza dydaktyczna jest wystarczająca dla sprawnego przeprowadzenia procesu dydaktycznego. Nie zmienia to jednak faktu, że potrzebują one dodatkowego wsparcia, pokrywającego zapotrzebowanie w niektórych newralgicznych obszarach. Największą bolączką technicznych szkół ponadgimnazjalnych województwa podlaskiego jest niewystarczająco doposażone pracownie i warsztaty techniczne. Wraz z unowocześniającym się przemysłem, zakładami produkcyjnymi,

---

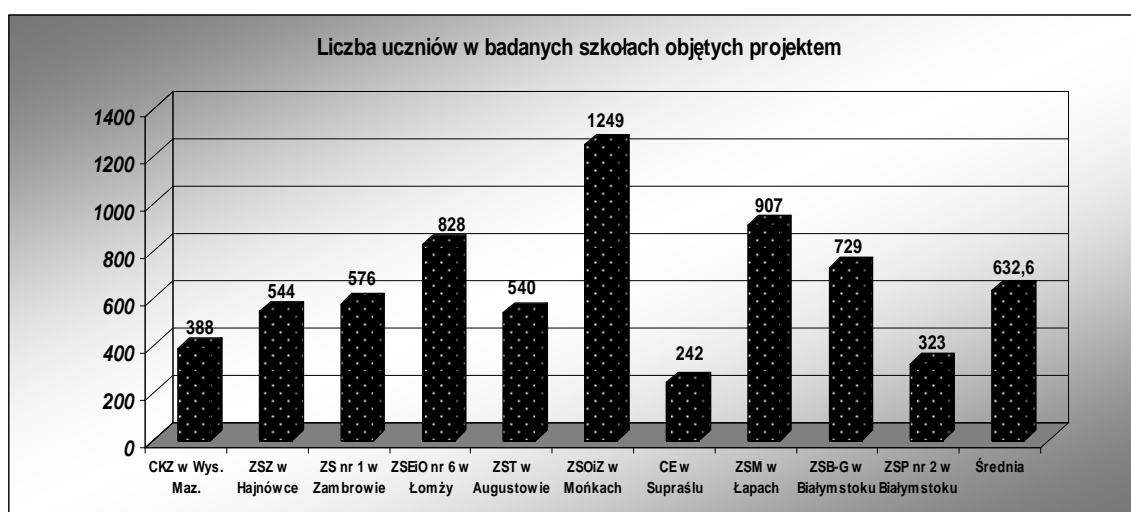
² <http://region.e-podlasie.pl/>

powinno bowiem iść unowocześnienie pracowni technicznych, gdzie zawodu uczą się przyszli pracownicy danych zakładów. Obecnie w tej materii widoczny jest duży rozdźwięk. W jego wyniku absolwent, który mimo pozytywnego zakończenia procesu edukacji, przy wejściu na rynek pracy zderza się z nowocześniejszymi technologiami, których nie zna, bądź zna w ograniczonym stopniu.

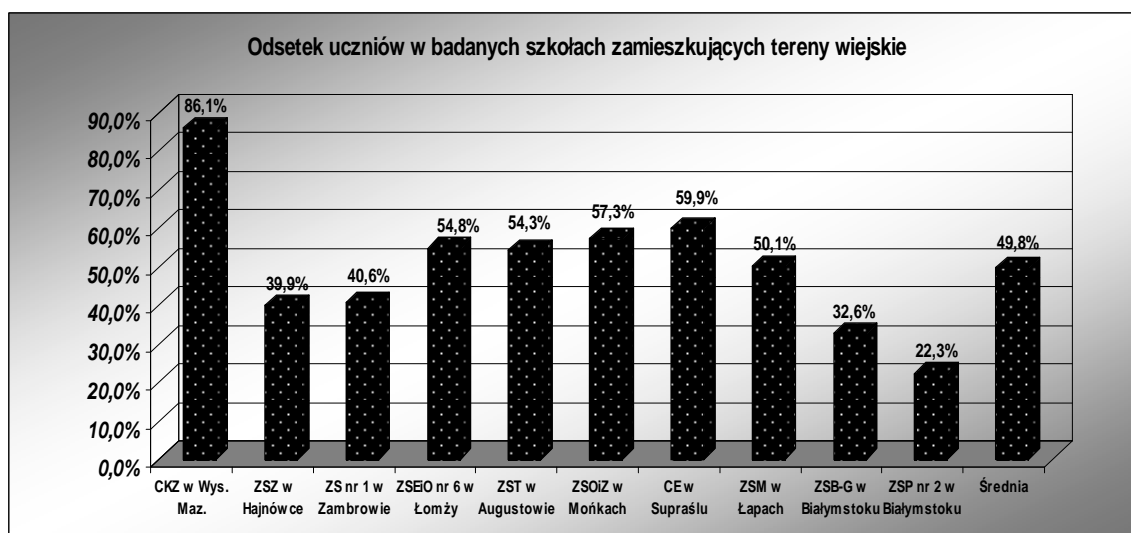
I.3 Charakterystyka uczniów szkół

Strukturę uczniów szkół objętych projektem przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 1. Liczba uczniów w badanych szkołach objętych projektem.

Wykres 2. Odsetek uczniów w badanych szkołach zamieszkujących tereny wiejskie.

Analiza SWOT nr 1: Charakterystyka uczniów

SILNE STRONY	SZANSE
---------------------	---------------

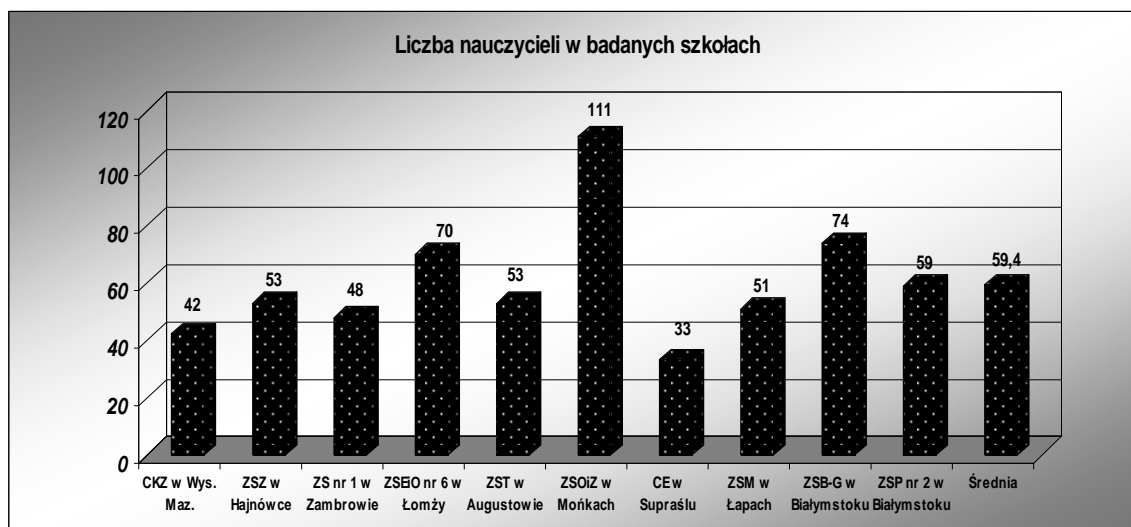
<ul style="list-style-type: none"> • Większość uczniów posiada wysokie umiejętności obsługi komputera, • Współpraca z doradcą zawodowym w kontekście planowania osobistej kariery, • Pewien odsetek uczniów cechuje aktywność, otwartość, ambicja, posiadają zdolności manualne, • Zainteresowanie zdobyciem atrakcyjnego zawodu, • Organizowanie seminariów, spotkań, warsztatów z udziałem instytucji zaangażowanych w monitorowanie regionalnego rynku pracy, • Analiza sytuacji na regionalnym rynku pracy, w tym m.in. w zakresie przewidywanej sytuacji na rynku pracy wybranych zawodów • Wysokie wyniki nauczania oraz frekwencja na zajęciach praktycznych. • Zainteresowanie przedmiotami związanymi z przedsiębiorczością oraz technologią informacyjną • Dobra opinia uczniów odbywających praktykę u pracodawców • poznawanie nowoczesnych technologii • Wysoka średnia ocen z praktycznej nauki zawodu 	<ul style="list-style-type: none"> • Większa możliwość znalezienia pracy dzięki zdobyciu wykształcenia w kierunku poszukiwanym na rynku pracy, • Wzrost świadomości w zakresie podnoszenia kwalifikacji i uczenia się przez całe życie, • Atrakcyjna praca w wyuczonym zawodzie i zarobki, • Nawiązanie kontaktów z pracodawcami dzięki pośrednictwo szkoły, • Rozpoczęcie samodzielnej działalności gospodarczej, • Przygotowanie do korzystania z nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych, • Kontynuowanie nauki na studiach, • Zdobycie umiejętności setności aktywnego i operatywnego poszukiwania pracy, • Doksztalcanie się w kierunkach zawodowych poszukiwanych na rynku pracy, • Uzyskanie dyplomu zawodowego potwierdza kwalifikacje do wykonywania zawodu, • Możliwość przekwalifikowania się lub uzupełnienia wykształcenia na kursach i szkoleniach, • Wzrost płac w przypadku zwiększenia kwalifikacji zawodowych
<p>SŁABE STRONY</p>	<p>ZAGROŻENIA</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Niski poziom wiadomości i umiejętności uczniów, • strach przed podejmowaniem samodzielnych decyzji, • Niewielki procent młodzieży otwartej, 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak pracy w wyuczonym zawodzie, • Zmienna sytuacja na rynku pracy – bezrobocie, • Wyrobienie przekonania o nieprzydatności społecznej,

<p>ambitnej,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Niski poziom wiedzy z gimnazjum, • Nieprzemyślane decyzje – przypadkowy wybór kierunku kształcenia, • Niezadowalające umiejętności w zakresie autoprezentacji, • Brak motywacji do nauki, • Brak wsparcia ze strony rodziców, brak wzorców osobowych, warunków do nauki ani wsparcia na drodze rozwoju zawodowego, • Brak znajomości języka umożliwiającego płynną rozmowę, • Brak wiary i samodzielnego działania, odpowiedzialności za swoje losy, • Brak zaangażowania się, brak pasji – niektórzy uczniowie. 	<ul style="list-style-type: none"> • Przedwczesne wykluczenie z systemu edukacji, • Nastawienie finansowe – porażka na rynku pracy, • Niedostosowanie kwalifikacji zawodowych do zmieniających się wymagań na rynku pracy, • Rozbieżność między oczekiwaniami absolwenta, a oczekiwaniami pracodawcy.
--	---

I.4 Charakterystyka kadry pedagogicznej.

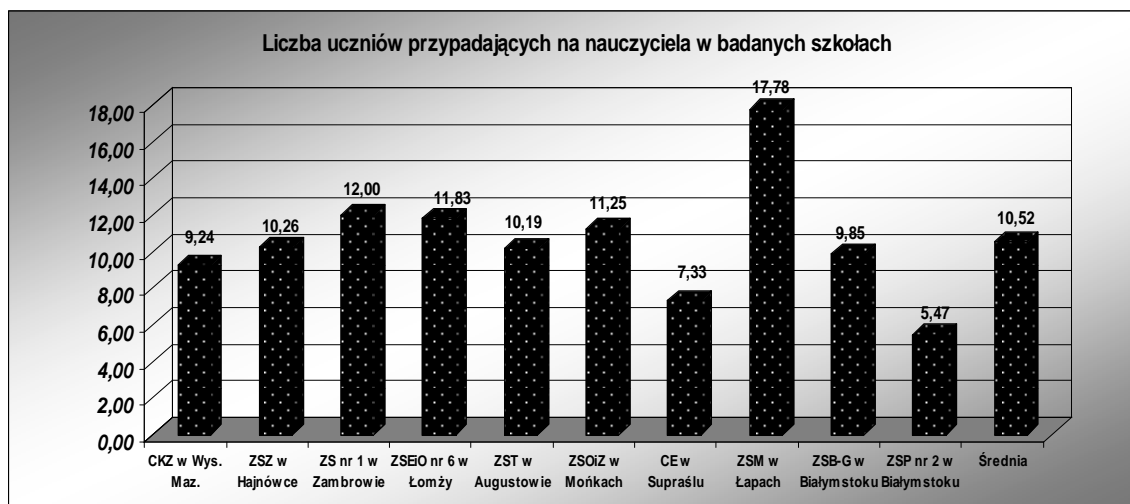
Strukturę zatrudnionej w badanych szkołach kadry pedagogicznej przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 3. Liczba nauczycieli w badanych szkołach.

Wykres 4. Liczba uczniów przypadających na nauczyciela w badanych szkołach.

Analiza SWOT nr 2:

Kadra pedagogiczna w aspekcie kształtowania Kompetencji Kluczowych

SILNE STRONY	SZANSE
<ul style="list-style-type: none"> Wysokie kompetencje niektórych nauczycieli, ich chęć podnoszenia kwalifikacji, kreatywność, otwartość, Poszerzanie kwalifikacji zawodowych poprzez studia podyplomowe i inne formy doskonalenia zawodowego, - dostosowanie programów do oczekiwań pracodawców, Stosowanie sprawdzonych metod pracy, Młodzi nauczyciele otwarci na nowatorskie podejście do procesu nauczania, Umiejętność stosowania metod aktywizujących ucznia do nauki, Gotowość do prowadzenia zajęć dodatkowych, kółek zainteresowań, wycieczek edukacyjnych, Znająca różne formy pracy z uczniem oraz metody prowadzenia zajęć, Dobra znajomość rynku pracy, 	<ul style="list-style-type: none"> Poprawa jakości kształcenia, Zintegrowanie systemu kształcenia zawodowego i ogólnego, Pozyskiwanie sponsorów do realizacji programów autorskich, Tworzenie nowych programów autorskich, Wspólne wypracowywanie strategii rozwoju szkoły, Aktywna współpraca między nauczycielami i rodzicami.

<ul style="list-style-type: none"> • - dobre relacje uczeń – nauczyciel, nauczyciel – rodzic, • Współpraca Komisji Przedmiotów Ogólnokształcących z Komisją Przedmiotów Zawodowych. 	
SŁABE STRONY	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Słabo wyposażona baza dydaktyczna, • Atmosfera i relacje interpersonalne wywołujące brak przywiązania do miejsca pracy, wypalenie zawodowe niektórych nauczycieli, • Ograniczony dostęp do nowoczesnych form kształcenia, • Braki finansowe uniemożliwiające pokrycie kosztów opracowania i aktualizowania programów nauczania, • Brak możliwości aktualizowania umiejętności praktycznych nauczycieli przedmiotów zawodowych na rynku pracy, • Ograniczenia czasowe (mała ilość godz. w cyklu kształcenia niektórych przedmiotów), • Stosowanie nieefektywnych metod nauczania (metoda podająca), • Brak bazy dydaktycznej do kształcenia praktycznego, • Zniechęcenie niektórych nauczycieli do wprowadzania nowych metod i form pracy, • Brak spójności i niedostosowanie programów edukacyjnych z oczekiwaniami rynku pracy, • Mała liczba godzin zajęć przeznaczonych na ćwiczenia praktyczne (przewaga teorii nad praktyką), 	<ul style="list-style-type: none"> • Schematyzm nauczania i „skostniałość” form pracy powoduje niską motywację uczniów do nauki, • Odejście nauki od potrzeb rynku pracy (uczeń- teoretyk), • Szybka zmiana wymagań rynku spowodowana gwałtownym rozwojem technologii, • Niepełne wyposażenie absolwentów w zasób kompetencji, by mogli sprostać wymaganiom rynku pracy, • Mało atrakcyjna oferta kształcenia zawodowego, • „Inercja” systemu edukacji i relatywnie długi okres wprowadzania zawodu do klasyfikacji szkolnej.

<ul style="list-style-type: none"> ● Przystarzałe wyposażenie pracowni do zajęć praktycznych, ● Brak umiejętności wśród nauczycieli dostosowywania programów nauczania do wymogów gospodarki rynkowej, ● Nie wszyscy są elastyczni i sztywno trzymają się starych planów. 	
--	--

I.5 Główne problemy nauczycieli w kształtowaniu KK i zawodowych.

Problemy jakie napotykają nauczyciele w procesie kształtowania kompetencji kluczowych i zawodowych u uczniów

Po stronie nauczycieli:

- nieumiejętność zmiany postawy nauczyciela na lekcji – z nauczyciela wymagającego i podającego na nauczyciela przyjaciela i eksperta
- nieumiejętność zmiany w podejściu do stylu nauczania, przyjęcie roli kreatora
- nauczyciele są często teoretykami nie mającymi doświadczenia i styczności z zakładami pracy związanymi z zawodem,
- nie pozwalanie na popełnianie błędów przez uczniów, brak cierpliwości z powodu presji tempa realizowania programu.

Po stronie uczniów:

- duże zaległości z wcześniejszych etapów edukacji, które nawarstwiają się i utrudniają dalszy rozwój – odzwierciedlają to wyniki z przedmiotów ścisłych i humanistycznych i konieczność poświęcania czasu na uzupełnienie braków;
- nierównomiernie rozwinięty poziom KK u uczniów klas pierwszych;
- braki w świadomości uczniów jednoczesnego koncentrowania się zarówno na treści jak i na procesie pracy;
- uczniowie wykazują zbyt niski poziom świadomości zawodowej;
- niewłaściwie podjęta decyzja przy wyborze zawodu, a tym samym brak predyspozycji do zdobywania umiejętności zawodowych;
- brak umiejętności planowania, organizowania i oceniania własnego procesu uczenia się przez uczniów, a tylko takie umiejętności dają szansę kierowania własnym rozwojem i efekty w postaci znajomości języka;

- uczniowie poza Internetem nie korzystają z innych źródeł wiadomości – nie czytają prasy branżowej, nie interesują się nowinkami technologicznymi – nie potrafią skutecznie poszukiwać i przetwarzać informacji;
- brak u nauczycieli umiejętności wdrażania kompetencji kluczowych;
- ogólna niechęć wśród uczniów do dbałości o swoje wykształcenie.

Czynniki zewnętrzne:

- brak programów autorskich;
- program nauczania przeładowany teorią;
- brak umieszczonych kompetencji kluczowych w programach nauczania oraz powiązanych z nimi treści nauczana;
- potrzeba nowoczesnych środków kształcenia i pomocy dydaktycznych;
- niewystarczająco częste dostosowywanie programów nauczania do zmian na rynku pracy i gospodarki krajowej;
- brak funduszy na działalność kół przedmiotowych zawodowych;
- brak bazy dydaktycznej do kształcenia praktycznego;
- brak spójności i niedostosowanie programów edukacyjnych z oczekiwaniami rynku pracy;
- brak aktualnych publikacji książkowych zarówno do nauki matematyki, przedmiotów matematyczno-przyrodniczych, przedsiębiorczości jak i do nauki zawodu (niekiedy wiedza w nich zawarta nie jest uaktualniona);
- niedostateczne wyposażenie pracowni dydaktycznych w nowoczesny sprzęt specjalistyczny;
- programy promujące przekazywanie wiedzy encyklopedycznej;
- uczniowie odbywając praktyczną naukę zawodu w rzeczywistych warunkach pracy nie mają możliwości nabycia umiejętności organizowania i usprawniania pracy – wykonują tylko fragment toku produkcyjnego;
- przestarzałe wyposażenie pracowni do nauczania przedmiotów zawodowych;
- liczba godzin dydaktycznych jest nie adekwatna do ilości materiału zawartego w podstawie programowej;
- za mało zajęć praktycznych pozwalających przyswoić wiedzę zawodową i wyrobić w uczniu umiejętności czysto zawodowe.

II. KOMPETENCJE KLUCZOWE I ZAWODOWE

II.1 Efekty kształcenia

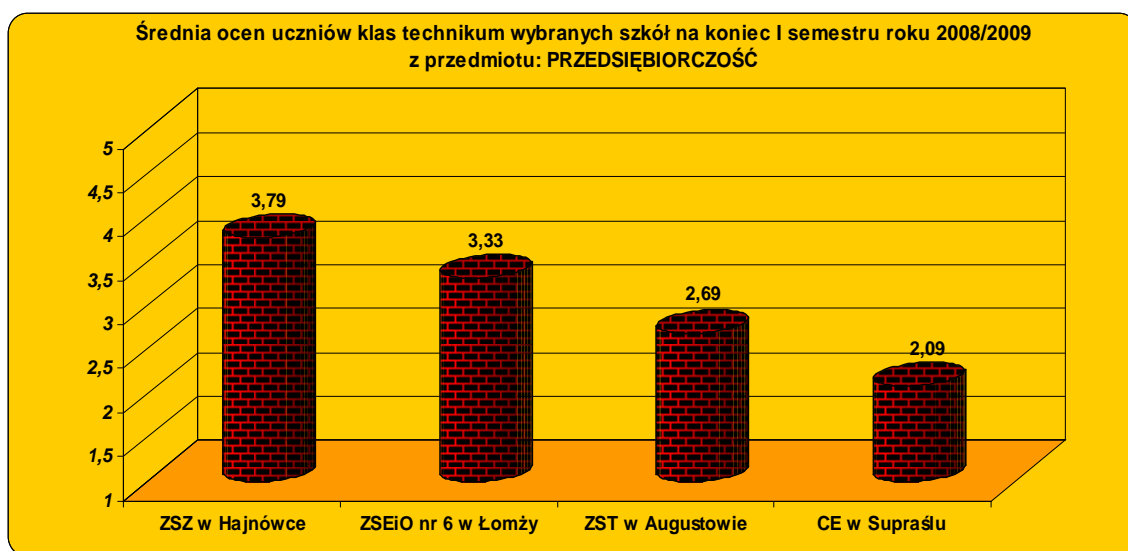
Pomiar efektów kształcenia opiera się głównie na analizie wyników nauczania z zakresu czterech przedmiotów: przedsiębiorczości, technologii informacyjnej, matematyki i języka obcego (angielskiego). Do badania zostały wybrane cztery szkoły reprezentujące pod względem geograficznym, ale i kontekstu społeczno-gospodarczego w jakim funkcjonują, różne części województwa podlaskiego. Są to:

- Zespół Szkół Zawodowych w Hajnówce,
- Zespół Szkół Ekonomicznych i Ogólnokształcących nr 6 w Łomży,
- Zespół Szkół Technicznych im. Gen. I. Prądzyńskiego w Augustowie,
- Centrum Edukacji w Supraślu.

Dla porównywalności wyników pod uwagę w poniższych zestawieniach wzięte zostały wyniki nauczania badanych przedmiotów w postaci średnich ocen uczniów ze wszystkich klas technikum w danej szkole za I semestr roku 2008/2009.

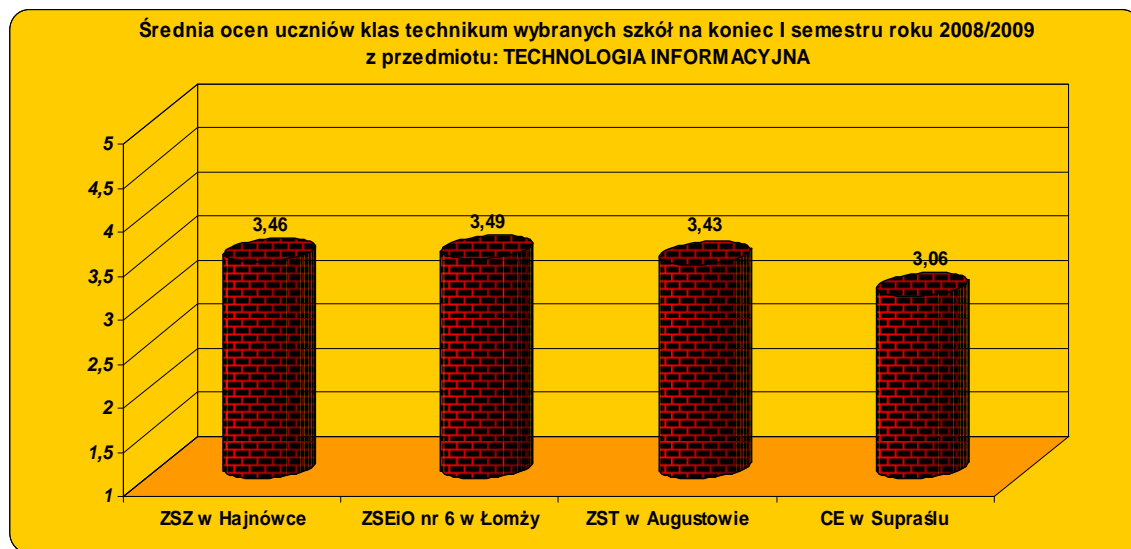
II.1.1 Kompetencje Kluczowe uczniów i absolwentów w zakresie przedsiębiorczości.

Wykres 5. Średnia ocen uczniów z przedsiębiorczości.

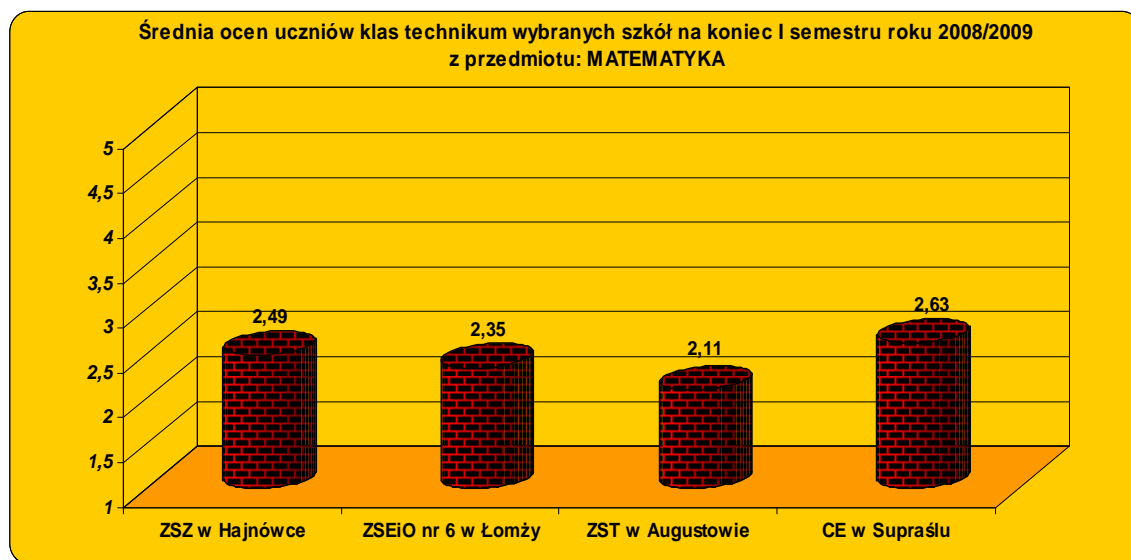
II.1.2 Kompetencje Kluczowe uczniów i absolwentów w zakresie technologii informacyjnej i przedmiotów matematyczno-przyrodniczych.

Wykres 6. Średnia ocen uczniów z technologii informacyjnej.

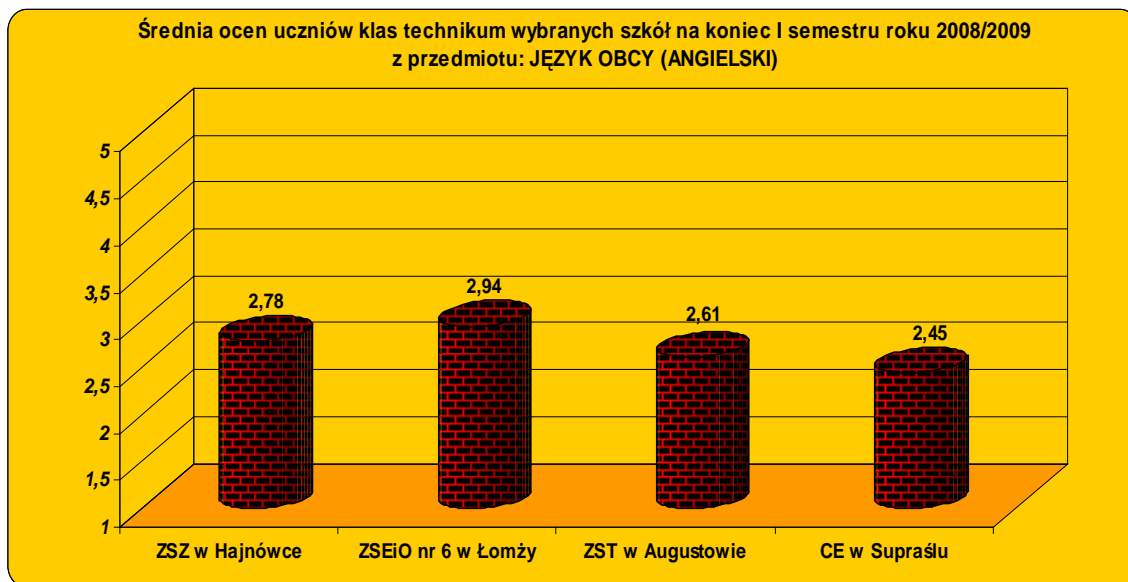
II.1.3 Kompetencje Kluczowe uczniów i absolwentów w zakresie matematyki

Wykres 7. Średnia ocen uczniów z matematyki.

II.1.4 Kompetencje Kluczowe uczniów i absolwentów w zakresie języków obcych.

Wykres 5. Średnia ocen uczniów z języka obcego (angielskiego).

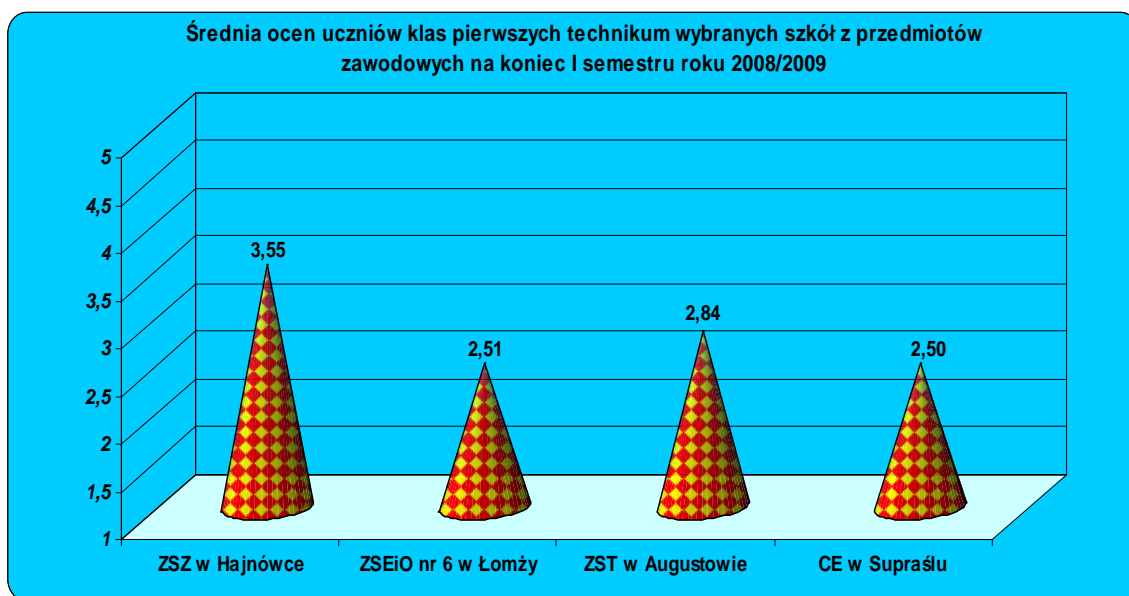
II.2 Kompetencje zawodowe uczniów i absolwentów.

Pomiar efektów kształcenia opiera się głównie na analizie wyników nauczania z zakresu przedmiotów zawodowych. Do badania zostały wybrane cztery szkoły reprezentujące pod względem geograficznym, ale i kontekstu społeczno-gospodarczego w jakim funkcjonują, różne części województwa podlaskiego. Są to:

- Zespół Szkół Zawodowych w Hajnówce,
- Zespół Szkół Ekonomicznych i Ogólnokształcących nr 6 w Łomży,
- Zespół Szkół Technicznych im. Gen. I. Prądzyńskiego w Augustowie,
- Centrum Edukacji w Supraślu.

Dla porównywalności wyników pod uwagę w poniższych zestawieniach wzięte zostały wyniki nauczania badanych przedmiotów w postaci średnich ocen uczniów z pierwszych klas technikum w danej szkole za I semestr roku 2008/2009.

Wykres 8. Średnia ocen uczniów z przedmiotów zawodowych.

II.3 Kompetencje kluczowe a kompetencje zawodowe

Analiza SWOT nr 3:

Kompetencje zawodowe i kompetencje kluczowe uczniów i absolwentów Szkoły

SILNE STRONY	SZANSE
<ul style="list-style-type: none"> • Zdobywanie kompetencji zawodowych na praktycznych zajęciach zawodu oraz praktykach zawodowych, • Udział w olimpiadach i konkursach • Wycieczki do zakładów pracy, • Organizacja różnorodnych zajęć pozalekcyjnych, • Organizacja praktyk zawodowych, • Sprawne posługiwanie się technikami informacyjnymi, • Wysokie wyniki na egzaminach potwierdzających kwalifikacje zawodowe, 	<ul style="list-style-type: none"> • Ukształtowanie osoby gotowej do podnoszenia swoich kwalifikacji i do podjęcia zobowiązań zawodowych, • Nowe perspektywy i możliwości w znalezieniu atrakcyjnej pracy, • Zwiększenie efektywność kształcenia poprzez zaproponowanie nowych, atrakcyjnych metod i form pracy, • Promowanie najlepszych uczniów, • Poznanie instytucji pośredniczących w znalezieniu pracy, • Uczniowie zdobywają wysokie kwalifikacje,

<ul style="list-style-type: none"> ● Dobra współpraca z lokalnymi szkołami wyższymi, ● Rozwijanie i pogłębianie wiadomości i umiejętności podczas szerokiej gamy zajęć pozalekcyjnych, ● Kreatywność, otwartość, praca w grupie – rozwijanie tych umiejętności, ● Przygotowanie do kontynuowania nauki i funkcjonowania na rynku pracy, ● Wykwalifikowana kadra, ● Poszerzanie znajomości języków obcych na praktykach zagranicznych, ● Spotkania uczniów z przedstawicielami uczelni, ● Zainteresowanie ze strony uczniów nowinkami technicznymi, ● Łączenie teorii z praktyką. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Eliminowanie postaw biernych i negatywnych, ● Wzmocnienie osobowości ucznia pod kątem kształtowania kariery zawodowej.
<p>SŁABE STRONY</p>	<p>ZAGROŻENIA</p>
<ul style="list-style-type: none"> ● Brak zainteresowania zajęciami proponowanymi przez szkołę, ● Niezadawalający poziom kształcenia praktycznego, ● Nieumiejętność wykorzystania teorii w praktyce, ● Brak zaznaczenia kompetencji kluczowych w podstawie programowej i programach nauczania, ● Słabe wyniki w części praktycznej egzaminów zawodowych, ● Rozbieżność między oczekiwaniami pracodawców a absolwentami poszukującymi pracy, 	<ul style="list-style-type: none"> ● Brak osiągnięcia zachowań niezbędnych na rynku pracy, ● Nadwyżka pracowników w niektórych zawodach, ● Wypadnięcie z rynku pracy w skutek nie posiadania odpowiednich kompetencji zawodowych, ● Mały procent absolwentów podejmuje dalsze kształcenia na renomowanych uczelniach, ● Brak możliwości wykorzystania umiejętności na naszym rynku, ● Sprowadzenie umiejętności i wiedzy do niezbędnego minimum może prowadzić

<ul style="list-style-type: none"> ● Niski poziom motywacji uczniów do rozwijania własnych umiejętności i nabywania wiedzy, ● Nie na wszystkich kierunkach kształcenia prowadzony jest język obcy zawodowy, ● Brak przepływu informacji o zdolnościach i zainteresowaniach uczniów pomiędzy nauczycielami a rodzicami oraz nauczycielami, ● Brak swobodnego dostępu do pracowni po lekcjach, ● Małe zainteresowanie uczniów konkursami przedmiotowymi, ● Brak kwalifikacji nauczycieli w kierunku nauczania kompetencji kluczowych, ● Przypadkowy wybór szkoły, ● Brak korelacji w nauczaniu kompetencji kluczowych, a zawodowych, ● Dla części uczniów wybór szkoły okazał się przypadkowy i nietrafny, ● Wyposażenie pracowni nie odpowiada potrzebom kształcenia w zawodach, ● Mała mobilność zawodowa absolwentów, ● Brak systematycznego dofinansowania szkoleń dla nauczycieli przedmiotów zawodowych, ● Brak kół z przedmiotów zawodowych. 	<p>do ograniczenia późniejszych możliwości przy zmianie zapotrzebowania rynku pracy,</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Dokonanie niewłaściwego wyboru co do kierunku kształcenia, ● Brak wsparcia dla absolwentów podejmujących pierwszą pracę, ● Powtarzalność wzorców środowisk zmarginalizowanych.
--	---

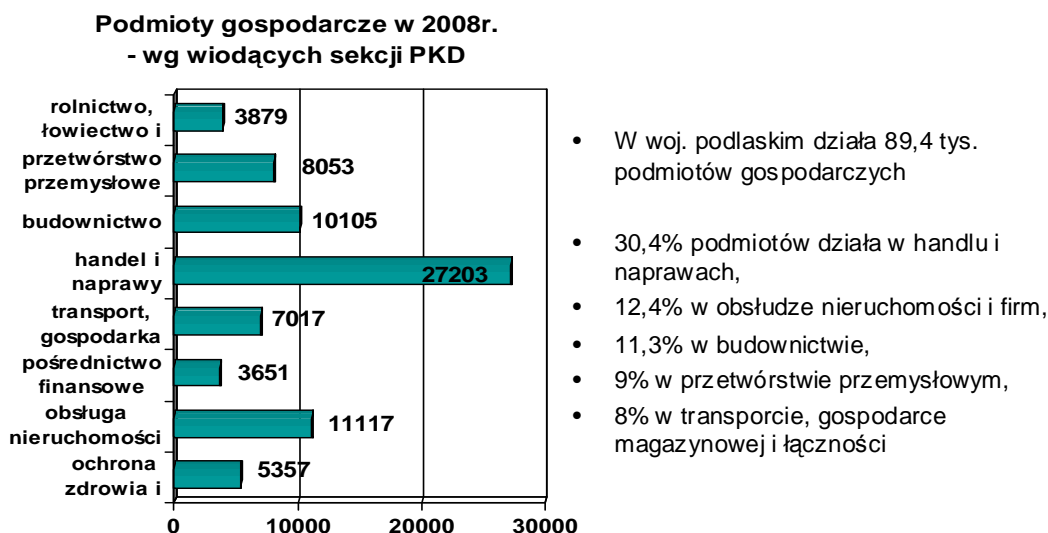

III. RYNEK PRACY

III.1 Regionalny rynek pracy w aspekcie specjalności zawodowych placówek

Podlaskie szkolnictwo techniczne ponadgimnazjalne kształci w dużej mierze w kierunkach zgodnych z dzisiejszymi potrzebami regionalnego rynku pracy. Sytuację przedstawia poniższy wykres.

Wykres 9. Podmioty gospodarcze w 2008 r. – wg wiodących sekcji PKD³

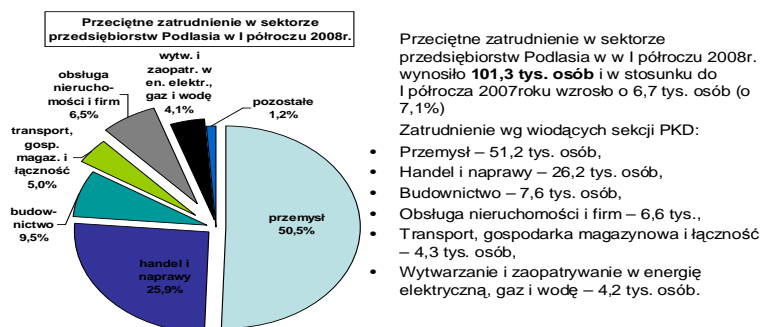

Wszystkie wiodące sekcje PKD znajdują odzwierciedlenie, a co za tym idzie, obecną i przyszłą kuźnię swoich kadr w ponadgimnazjalnych szkołach zawodowych województwa podlaskiego, a większość z nich w szkołach biorących udział w niniejszym projekcie.

Sytuację na regionalnym rynku pracy dobrze obrazuje również poniższy wykres struktury zatrudnienia w sektorze przedsiębiorstw.

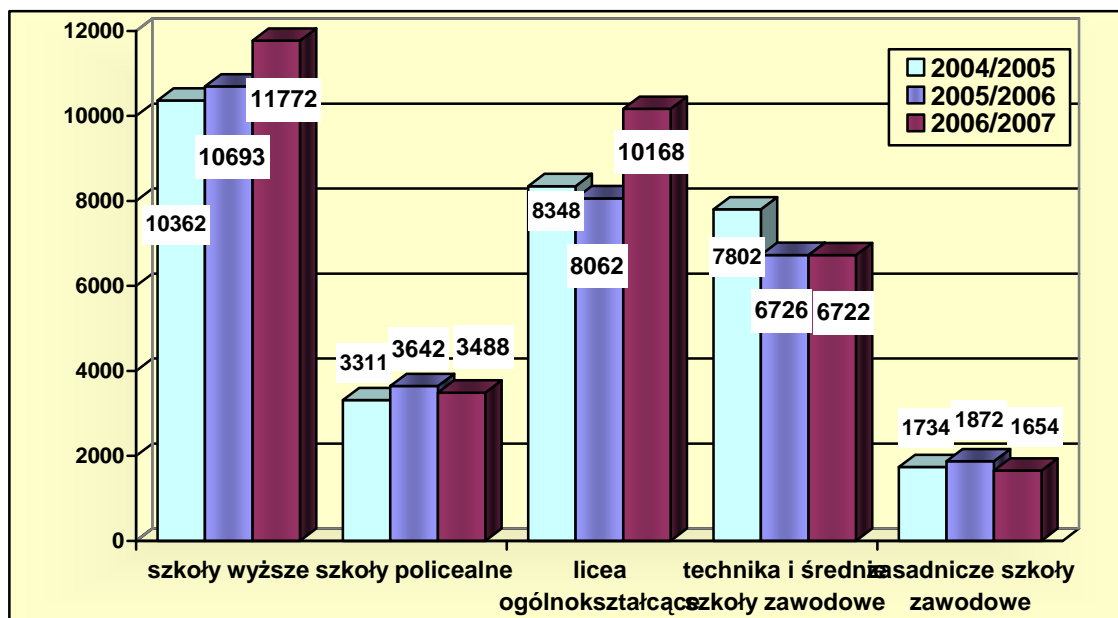
³ WUP w Białymstoku, 2008.

Wykres 10. Zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw w województwie podlaskim.⁴

Struktura absolwentów szkół z regionu województwa podlaskiego w latach 2005-2007 kształtowała się następująco:

Wykres 11. Struktura absolwentów podlaskich szkół.⁵

⁴ WUP w Białymstoku, 2008.

⁵ WUP w Białymstoku, 2008.

Analiza SWOT nr 4: Współpraca Szkoły z lokalnym i regionalnym rynkiem pracy.

SILNE STRONY	SZANSE
<ul style="list-style-type: none"> • Zaangażowanie PUP w poszukiwanie zakładów pracy które zagwarantują uczniom odbycie praktyki zawodowej, • Znajomość prognoz dotyczących zawodów przyszłości, • Zgodność kierunków kształcenia z lokalnym i regionalnym rynkiem pracy, • Stała, aktywna współpraca z regionalnym rynkiem pracy, • Współpraca z urzędami pracy, uczelniami wyższymi, instytucjami wspierającymi pracę szkoły, • Liczne praktyki zawodowe w polskich i zagranicznych zakładach pracy, • Odbywanie praktyk zawodowych i zajęć praktycznych w zakładach pracy (otrzymywanie najwyższych ocen) • Znajomość zawodów deficytowych i nadwyżkowych, • Dobra opinia absolwentów szkoły wśród lokalnych pracodawców, • Długoletnia współpraca z wieloma zakładami pracy, • Organizowanie dnia Dnia Przedsiębiorczości, • Organizowanie wycieczek tematycznych, • Różnorodność kierunków kształcenia w szkole, • Współpraca z Izbą Rzemieślniczą, • Promocja szkoły wśród pracodawców lokalnych - organizowanie spotkań, prezentacja osiągnięć szkoły, • Promowanie działań prozatrudnieniowych, 	<ul style="list-style-type: none"> • Możliwość zatrudnienia w miejscach odbywanych praktyk, • Duże możliwości podjęcia pracy w zawodach, w których kształci szkoła, • Zapotrzebowanie na fachowców w danym zawodzie, • Wyczuwane przez uczniów perspektywy zmiany pracy na bardziej płatną wraz z nabyciem doświadczenia na rynku pracy, • Uzyskanie zawodu zgodnego z wymaganiami rynku pracy, • Umiejętność planowania kierunku rozwoju zawodowego, • Możliwość właściwego wyboru dalszej ścieżki edukacyjnej, • Wzrost roli samozatrudnienia, • Promocja szkoły na zewnątrz przez kontakty z firmami i zakładami, • Rozwój rynku i miejsc pracy, • Wykorzystanie wiedzy w zakresie przedsiębiorczości jako punkt wyjścia dla własnej inicjatywy w funkcjonowaniu na rynku pracy, • Promocja samozatrudnienia prowadzona przez władze lokalne stymulująca rozwój gospodarczy i ograniczająca bezrobocie.

<ul style="list-style-type: none"> • Podpisywanie umów porozumienia z pracodawcami. 	
SŁABE STRONY	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Brak zainteresowania wszystkich nauczycieli problemami rynku pracy, • Niewystarczający kontakty nauczycieli przedmiotów zawodowych z nowoczesnymi zakładami pracy, • Brak nauczania najnowszych rozwiązań technicznych, • Brak współpracy nauczycieli z pracodawcami, • Brak systematycznych badań na temat prognoz lokalnego i regionalnego rynku pracy, • Trudności w pozyskaniu interesujących partnerów wśród podmiotów gospodarczych, • Mała ilość i niewielkie zróżnicowanie miejsc pracy (brak teczek zawodu), • Niewystarczający zakres współpracy z przedsiębiorstwami, • Powolne dopasowywanie się systemu edukacji do rynku pracy, • Brak informacji od pracodawców o potrzebach rynku pracy, • Brak możliwości zatrudnienia wszystkich absolwentów w wyuczonym zawodzie. 	<ul style="list-style-type: none"> • Niestabilna sytuacja gospodarcza wynikająca z kryzysu • Duża liczba absolwentów kończących szkołę i poszukujących pracy w zawodzie, • Możliwy powrót dużej liczby pracowników zawodów budowlanych z emigracji zarobkowej, • Brak zainteresowania lokalnych pracodawców zatrudnieniem nowych pracowników, • Uboga oferta lokalnego rynku pracy, • Niższy poziom rozwoju gospodarczego Podlasie w porównaniu z Polską Środkową i Zachodnią, • Emigracja młodych wykształconych absolwentów, • Nie wszyscy pracodawcy uwzględniają fakt posiadania dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe, • Ubożenie społeczeństwa i rosnące koszty edukacji, • Rozwój „szarej strefy” zatrudnienia, • Brak dofinansowania dla nowo tworzonych stanowisk pracy.

III.2 Kompetencje Kluczowe a rynek pracy

Obserwowane obecnie tendencje do kształcenia kompetencji kluczowych uczniów, jakie promują polskie, ale i europejskie programy, strategie czy projekty (miedzy innymi niniejszy), mają na celu poprawę bytu kształconej młodzieży w realiach ciągle zmieniającego się rynku pracy. Tendencja taka jest zresztą zbieżna z zapotrzebowaniem

gospodarki na kompetentnych specjalistów, którzy charakteryzują się nie tylko świetną znajomością materii, w jakiej działają, ale również kreatywnością, umiejętnością radzenia sobie w nieprzewidzianych sytuacjach, samodzielnością i elastycznością.

Kwestię kształcenia kompetencji kluczowych wobec potrzeb rynku pracy podniósł Podlaski Regionalny Plan Działań na Rzecz Zatrudnienia na 2009 r., który powstał na podstawie Krajowego Planu Działań na rzecz Zatrudnienia na lata 2009-2011 z lutego 2009 r.)⁶. O potrzebie rozwoju systemu edukacji w kierunku kształtowania kompetentnych absolwentów traktuje również „Strategia rozwoju województwa podlaskiego do roku 2010”⁷

III.3 Funkcjonowanie absolwentów na lokalnym i regionalnym rynku pracy.

Opierając się na statystykach losów absolwentów, jakie niektóre ze szkół prowadziły, można stwierdzić, iż absolwenci badanych szkół w większości odnajdują się na rynku pracy. Duża część z nich podejmuje ją w swojej bądź najbliższej większej miejscowości, nierzadko w zakładzie pracy, w którym odbywali praktyki zawodowe. Znacząca grupa absolwentów wybiera dalszą edukację na uczelniach wyższych, jednak i tak wielu z nich studiuje niestacjonarnie i jednocześnie pracuje. W ostatnim roku widoczna jest tendencja mniejszej migracji poza granice Polski. Bardzo mała ilość osób badanych deklarowała rejestrację w Urzędzie pracy i nabycie statusu osoby bezrobotnej. Niepokoić natomiast może znikomy odsetek absolwentów podejmujących własną działalność.

---

⁶ www.bip.wup.wrotapodlasia.pl

⁷ www.wrotapodlasia.pl

IV. CHARAKTERYSTYKA ŚRODOWISKA I UWARUNKOWAŃ ZEWNĘTRZNYCH

IV.1 Prognozy demograficzne

Województwo podlaskie, wg prognoz Głównego Urzędu Statystycznego czeka, podobnie zresztą jak pozostałe województwa, stopniowy spadek liczby ludności w najbliższych kilkudziesięciu latach. Jeśli chodzi o prognozy stanu ludności ze względu na ich produktywność, to mimo, iż na ciągu najbliższych lat wzrośnie liczba osób w wieku produkcyjnym, to ogólny bilans potencjału produkcyjnego województwa podlaskiego ulega pogorszeniu. Coraz mniej rodzi się bowiem osób, co wpływa na spadek ilości Podlasian w wieku przedprodukcyjnym (0-17 lat) natomiast nieprzerwanie zwiększać się będzie liczba osób w wieku produkcyjnym i – jeszcze silniej - poprodukcyjnym. Prognozy dla województwa podlaskiego są zatem prognozami nieuchronnego starzenia się społeczeństwa, co ma również niebagatelny wpływ na sytuację rynku pracy.

Tabela 1. Prognoza demograficzna zmian ludnościowych w województwie podlaskim w latach 2006–2015⁸

Rok	Liczba ludności			
	Ogółem	0-17	18-64	65-80+
2006	1198653	250502	773355	174796
2007	1196549	241937	778914	175698
2008	1194427	233705	784783	175939
2009	1192081	225914	790500	175667
2010	1189897	219155	794974	175768
2011	1187646	213286	797607	176753
2012	1185524	208523	798274	178727
2013	1183177	204798	796039	182340
2014	1181069	201608	793487	185974
2015	1178902	199257	789521	190124

⁸ www.stat.gov.pl

Demograficzna prognoza GUS przygotowana dla województwa podlaskiego wskazuje na ciągły spadek liczby ludności oraz zmniejszanie się liczby osób w wieku produkcyjnym. Paradoksalnie, może to wpłynąć na lepszą sytuację w przyszłości dla wchodzących na rynek pracy absolwentów.

IV.2 Współpraca szkół z zakładami pracy

Tabela 2. Przykładowy rozkład korzyści ze współpracy szkół z zakładami pracy⁹

Korzyści szkoły	Korzyści zakładów pracy	Korzyści dla ucznia
<ul style="list-style-type: none"> • współpracuje z pracodawcami. • uzyskuje informacje na temat potrzeb pracodawców w zakresie cech i umiejętności zawodowych, którymi powinni charakteryzować się absolwenci • ma kontakt z rynkiem pracy poprzez pracodawców kształcących uczniów. 	<ul style="list-style-type: none"> • uzyskuje ze szkoły informacje na temat programów kształcenia, • ma wpływ na wykształcenie absolwenta, którego umiejętności przydatne są dla pracodawcy, • ma możliwość zatrudnienia pracowników, których przygotował do zawodu. 	<ul style="list-style-type: none"> • zdobywa przydatne kwalifikacje i doświadczenie • ma szansę na zatrudnienie u pracodawcy, u którego odbywał naukę zawodu. • poznaje rynek pracy i panujące na nim zasady

IV.3 Działalność szkół na rzecz przygotowania uczniów do funkcjonowania w zmieniających się realiach rynku pracy

Analiza SWOT nr 5: Współpraca nauczycieli przedmiotów ogólnokształcących z nauczycielami przedmiotów zawodowych

SILNE STRONY	SZANSE
<ul style="list-style-type: none"> • Współpraca nauczycieli języków obcych z nauczycielami przedmiotów zawodowych pod kątem zdawania języka 	<ul style="list-style-type: none"> • Nie powtarzanie na dwóch przedmiotach takiego samego materiału, • Diagnozowanie efektów pracy, wspólne

⁹ Na podst. „Diagnozy...” lokalnej dla ZSM w Łapach.

<p>angielskiego zawodowego na egzaminie zawodowym,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wysokie kwalifikacje nauczycieli przedmiotów ogólnokształcących i zawodowych, • Wspólne opracowanie, wdrożenie i realizacja projektów unijnych, • Dobre relacje i wymiana wiedzy i informacji między nauczycielami, • Korelacje między nauczycielami matematyki i przedmiotów zawodowych w obliczeniach technologicznych, • Wspólne rozwiązywanie problemów wychowawczych, • Wspólne posiedzenia komisji przedmiotowych, • Wspólne szkolenia i warsztaty podnoszące kwalifikacje zawodowe nauczycieli, • Posiadanie przez nauczycieli kwalifikacji zarówno do przedmiotów zawodowych ,jak i ogólnokształcących, • Komisje Przedmiotów Zawodowych (KPZ) obejmują swym składem zarówno nauczycieli przedmiotów zawodowych jak i ogólnokształcących, • Współpraca przy realizacji projektów edukacyjnych w szkole. 	<p>wnioskowanie,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Przemysłana, racjonalna reforma szkolnictwa zawodowego, • Możliwość znalezienia pracy w kilku zawodach, • Wykorzystywanie wiedzy ogólnej na przedmiotach zawodowych, • Uwzględnienie w nauczaniu przedmiotów ogólnokształcących ich walorów użytkowych a w nauczaniu przedmiotów zawodowych aspektów wiedzy ogólnej, • Większa wymiana informacji o trudnościach w nauce poszczególnych uczniów pomiędzy nauczycielami, • Uatrakcyjnianie przebiegu lekcji, • Wypracowanie wspólnych rozwiązań podnoszących jakość kształcenia, • Wszechstronne przygotowanie absolwenta do współczesnego rynku pracy, • Udział w realizacji różnego rodzaju przedsięwzięciach, projektach unijnych, kampaniach i konkursach.
<p>SŁABE STRONY</p>	<p>ZAGROŻENIA</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Trudności w opanowaniu wysokiego progu % zdawania egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe, mniejszy zewnętrzny rozgłos (media, prasa) w porównaniu do egzaminów maturalnych, braki we wsparciu ze strony rodziców, • Rozbieżności treści nauczania 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak umiejętności wiedzy rozwiązywania zadań problemowych, • Niższa zdawalność egzaminów zawodowych, • Niedostateczna elastyczność programów kształcenia ogólnego i zawodowego ogranicza prawidłową współpracę

<p>w programach,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Niedostateczna korelacja w układzie treści programowych (realizacja podobnych treści na różnych poziomach nauczania), • Słaby przepływ informacji wynikający z zatrudnienia nauczycieli w wielu placówkach, • Niski poziom spójności programów nauczania, szczególnie pomiędzy matematyką a przedmiotami zawodowymi, • Niski poziom wiedzy z przedmiotów ścisłych- matematyki, fizyki, chemii, • Postrzeganie przez nauczyciela nauczanego przez niego przedmiotu jako priorytetowego. 	<p>nauczycieli,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wieloetatowość kadry pedagogicznej, • Nieudolne przygotowanie i wprowadzenie reformy szkolnictwa zawodowego, • Brak czynników motywujących nauczycieli do modyfikacji treści nauczania pod kątem korelacji, • „Chaos informacyjny” w treściach przekazywanych uczniom będący konsekwencją braku korelacji treści międzyprzedmiotowych, • Nauczyciele mało efektywnie podnoszą swoje kwalifikacje zawodowe, brak motywacji finansowej, • Brak czynników motywujących nauczycieli do modyfikacji treści nauczania pod kątem korelacji.
---	---

V. WNIOSKI I REKOMENDACJE

Wnioski:

- Szkoły dysponują bazą technodydaktyczną, w podstawowym zakresie modernizowaną zgodnie z potrzebami kształcenia ogólnego i zawodowego.
- Dosyć wysoko kwalifikowana kadra pedagogiczna szkoły, w większości gotowa jest do podjęcia nowych wyzwań, w tym do zdobywania nowych i poszerzania posiadanych kwalifikacji.
- W szkołach istnieje problem niezadawalającego opanowania kompetencji kluczowych przez uczniów.
- Do szkół uczęszczają uczniowie z niskimi wynikami egzaminu gimnazjalnego, a zaległości z poprzednich etapów edukacyjnych nawarstwiają się w kolejnych latach edukacji, powodując szereg problemów w kształtowaniu kompetencji kluczowych z poszczególnych przedmiotów
- Wielu uczniów przypadkowo wybrało kierunek kształcenia, nie planując swojej przyszłości zawodowej. Nieprzemyślane wybory i decyzje przekładają się na niskie zaangażowanie ucznia, słabą znajomość potrzeb, prognoz i wymogów rynku pracy.
- Słaba psychologiczno-osobowościowa strona mentalności uczniów i absolwentów.
- Uczniowie wykazują dość niski poziom świadomości zawodowej.
- Mimo ciągle przesuwanego punktu ciężkości nauczanie jest zbyt tradycyjne, encyklopedyczne, mało atrakcyjne dla uczniów.

Rekomendacje:

- Zwiększenie uwagi na kształtowanie umiejętności kluczowych na zajęciach z przedmiotów zawodowych i ogólnokształcących. Uświadomienie znaczenia kompetencji kluczowych uczniom i nauczycielom poprzez prowadzenie zajęć pod tym kątem.
- Podjęcie działań mających na celu modernizację i unowocześnienie pracowni przedmiotowych. Środki finansowe można zdobyć biorąc udział w projektach unijnych i uzyskując dodatkowe dofinansowanie z organów prowadzących.
- Praca nad podniesieniem poziomu kompetencji uczniów z przedmiotów matematyczno-przyrodniczych może wpłynąć na poprawę wyników z przedmiotów zawodowych.
- Zwiększenie elastyczności pomiędzy kształceniem teoretycznym a praktycznym.
- Problemy szkoły, które należy eliminować to m.in. brak holistycznego widzenia edukacji szkolnej przez kadre pedagogiczną.
- Wprowadzanie nowych aktywnych form prowadzenia zajęć wymagających od uczniów większej aktywności np. metoda projektu.
- Niezbędna jest współpraca w zakresie korelacji międzyprzedmiotowej nauczycieli przedmiotów ogólnokształcących oraz przedmiotów zawodowych
- Zwiększenie pomocy materialnej dla uczniów. Pomoc w uzyskaniu stypendium socjalnych i naukowych.
- Modernizacja oferty edukacyjnej poprzez bieżące badanie rynku pracy i jego zmieniających się tendencji.